

DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.1-98.2023.16>

УДК 374.7:[-027.511:654.05:.001.2]374.7.091[654.05:.001.2]

Ігор РАДОМСЬКИЙ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу андрагогіки,
Інститут педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-2452-0898

ВИКЛИКИ ТА ВАЖЛИВІ ПЕРЕДУМОВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

У статті розглянуто виклики та важливі передумови подальшого розвитку освіти дорослих, як суттєвого компонента системи освіти загалом. Зазначено, що освіта дорослих як складова освіти впродовж життя перетворюється із засобу на мету розвитку людини.

Серед ключових викликів відзначено: глобалізацію; запит суспільства на індивідуалізацію і безперервність освіти; якісне підвищення технологічності та ефективності роботи освітніх установ.

До глобальних передумов подальшого розвитку освіти дорослих віднесено: збільшення тривалості життя, що своєю чергою, створюватиме попит на освіту впродовж життя в різноманітних умовах та форматах; удосконалення виробничих технологій та автоматизація, що суттєво змінюватимуть вимоги до умінь та навичок, які будуть потрібні працівникам та впливатимуть на їхнє кар'єрне зростання; урізноманітнення національного складу населення держав, що викликає посилення міграційних процесів; відтермінування формального навчання багатьма молодими людьми через брак коштів на оплату, зниження якості навчання та переведення на дистанційні форми навчання; зростання числа біженців, переміщених осіб в результаті збройних конфліктів актуалізуватиме потребу навчання дорослих в умовах надзвичайних ситуацій та в перенавчанні; сприяння освіти дорослих розширенню обізнаності громадян проблематикою змін клімату та розширенню стійкості природного середовища шляхом поглиблення знань щодо стратегій пом'якшення негативних наслідків діяльності людства та адаптації до нових умов; послаблення громадської підтримки демократичних інституцій що спонукає до посилення громадянського виховання та виховання глобальної громадянськості серед здобувачів освіти усіх вікових груп.

***Ключові слова:** Освіта впродовж життя, освіта дорослих, виклики перед освітою дорослих, передумови подальшого розвитку освіти дорослих.*

Постановка проблеми. В Україні сьогодні розвиток освіти дорослих є пріоритетним завданням, що потребує усвідомлення суспільством, підтримки держави та активної діяльності усіх зацікавлених суб'єктів освіти дорослих. Наразі в Україні освіта дорослих потребує систематизації та активного розвитку, врахування досвіду провідних країн світу, де освіта дорослих набула суттєвого розвитку. На думку О. Самодумської Україна наразі ще тільки підходить до осмислення цінності концепції освіти впродовж життя, їй необхідно передбачити створення різних компонентів структури системи освіти дорослих, які підпорядковувалися б єдиній меті, сприяли б системному управлінню освітою дорослих [7, с. 83].

Л. Лук'янова зауважує, що в Україні освіта дорослих «як складова освіти впродовж життя не посідає належного місця й не набула відповідного визнання, а ставлення до неї можна радше схарактеризувати як особисту справу, якою опікуються переважно комерційні структури» [4, с. 8].

Отже, існує потреба розглянути виклики та важливі передумови подальшого розвитку освіти дорослих, як важливого компонента системи освіти загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розвитку освіти впродовж життя та її важливої складової – освіти дорослих активно досліджують вітчизняні науковці: В. Кремень, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Аніщенко, В. Олійник, С. Сисоєва, Т. Сорочан та інші, активно працюють в цьому науковому напрямку і цілий ряд закордонних вчених: Т. Александер, П. Альхайдт, А. Гартунг, Е. Грубер, А. Даринський, М. Дюрко, А. Корреа, Дж. Кідд, Й. Кноль, П. Ленгран, З. Нольда, Л. Турос, К. Хоул, П. Фаультіш, П. Шукла, У. Хілтон та інші. Проводять порівняльно-педагогічні дослідження з проблем розвитку освіти дорослих українські науковці: Н. Бідюк,

Н. Авшенюк, О. Волярська, Т. Десятов, Л. Лук'янова, О. Матвієнко, Н. Ничкало, О. Огієнко, О. Отич, С. Прийма, Л. Сігаєва, С. Сисоєва та інші.

Мета статті полягає у дослідженні викликів, які постають перед сучасною освітою дорослих та визначенні передумов подальшого розвитку освіти дорослих як на глобальному, так і на національному рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні освітній простір має справу з глобальними системними проблемами, що спричинені наслідками змін клімату; війнами, збройними конфліктами; погіршенням стану довкілля; поглибленням соціально-економічних розривів між державами; послабленням демократичних інституцій та процесів; активними технологічними змінами; міграційними рухами та демографічними тенденціями.

З огляду на це, зростає роль освіти, в тому числі освіти дорослих у суспільстві знань. М. Згуровський зазначає, що знання в сучасному глобалізованому суспільстві створюються й розвиваються людьми й пов'язані з тим, що роблять і думають люди, тому вони не можуть бути суто раціональними, а мають набути особистісного забарвлення, стати індивідуально значущими для людини. Інакше вона не матиме мотивації їх здобувати. Відбувається інтернаціоналізація знань, внаслідок чого вони набувають глобального змісту й змінюють конфігурацію геополітичних сфер впливу у світі. Традиційні географічні та політичні кордони між країнами вже не відіграють тієї вирішальної ролі, як було у ХХ столітті. Деякі країни та великі компанії здатні створювати нові знання, захищати й продавати їх, інші є переважно користувачами чужих знань. За цією ознакою відбувається перегрупування країн світу і транснаціональних компаній на могутні та залежні. З'являються нові альянси, території, могутні влади, що групуються з метою вироблення та володіння глобальними знаннями (наприклад, країни – учасниці Болонського процесу, Євросоюз тощо) [2, с. 4].

На думку вченого важливим є міждисциплінарність, проблемна

орієнтованість та інтегративність сучасних знань, адже проблеми, які мають вирішуватися за допомогою їх використання, стають складнішими й взаємопов'язаними, та не піддаються розв'язанню звичними для технократичного суспільства методами. У зв'язку із цим для дорослої людини набувають більшої цінності фундаментальні, системні, міждисциплінарні знання, необхідні для ефективного оперування різноманітними обсягами даних при вирішенні нових, нестандартних завдань. Тому найголовніше місце відводиться аналітичним здібностям особистості, її спроможності точно формулювати проблеми й гіпотези, вбачати у величезних сукупностях даних певні закономірності, вирішувати складні міждисциплінарні завдання [2, с. 4].

З цього приводу В. Кремень зазначає: «Наразі ніхто не заперечує, що основним капіталом сучасного суспільства є людина, здатна до пошуку і засвоєння нових знань і прийняття нестандартних рішень...» [3, с. 5].

Мережевий характер процесу створення і розповсюдження нових знань, за якого головними його елементами стають вузли (окремі люди, групи людей, установи та організації) і гілки, що реалізують зв'язки між вузлами й розвиваються природно й довільно. У результаті формуються розгалужені мережі людей, установ та організацій (без кордонів), в яких відбувається створення нових знань та обмін ними, виробництво інтелектуальної продукції (наприклад, програмного забезпечення), проводяться фінансові операції, культурологічні обміни та ще величезна кількість інших видів взаємодії між людьми [2, с. 5-6].

Сучасні бази даних і бази знань у різних розділах науки відіграють роль гігантських «сховищ» для нескінченних фактів та базових істин, а глобальні комп'ютерні мережі стають потужними інструментами для високошвидкісного доступу до них із будь-яких куточків світу. За цих умов важливу роль відіграє уміння людини оперувати новим видом інформації – метаданими – великими масивами, кластерами уніфікованих за певною ознакою даних і знань, здійснювати пошук та виокремлення метаданих зі

світових інформаційних ресурсів, цілісно аналізувати їх при виконанні досліджень і розв'язанні нових проблем [2, с. 5-6].

За таких викликів, на думку Л. Лук'янової, освіта дорослих як складова освіти впродовж життя перетворюється із засобу на мету розвитку людини, що уможливорює утвердження людиноцентризму в освіті, провідною метою якої є самовираження, розвиток соціальних зв'язків і вмінь діяти. Таким чином, сучасне розуміння неперервної освіти значно розширюється, до її змісту як соціального явища додається активна форма практичної діяльності, а сама освіта набуває багатоплановості, тимчасом як принцип неперервності передбачає якісно інший тип взаємодії особистості і суспільства [6, с. 23].

В той самий час, дослідження шляхів розширення та інституціоналізації освіти дорослих з точки зору освіти впродовж життя, поєднання процесів аналізу та удосконалення рекомендацій міжнародних конференцій з освіти дорослих CONFINTEA з ширшим Порядком денним сталого розвитку до 2030 року (ООН, 2015) відкриває нові горизонти для майбутнього освіти дорослих в напрямку визначення шляхів вирішення цих серйозних глобальних викликів.

Фахівці, які залучені до освіти дорослих сьогодні мають можливість співпрацювати з урядовими та неурядовими суб'єктами в рамках комплексного міжнародного порядку денного в галузі сталого розвитку: Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року [11].

В доповіді ЮНЕСКО «Переосмислення освіти: до глобального загального блага?» підкреслюється гуманістичний та цілісний характер освіти впродовж життя «Необхідно ...відновити гуманістичний підхід до навчання впродовж життя для соціального, економічного і культурного розвитку. Природно, акцент на певних аспектах може зміщуватись в різних умовах навчання і на різних етапах життєвого шляху. Але підтверджуючи актуальність навчання впродовж життя як організаційного принципу освіти,

вкрай важливо інтегрувати соціальні, економічні та культурні аспекти» [13, с. 37–38].

В іншій доповіді ЮНЕСКО «Переосмислюємо наше майбутнє разом: новий суспільний договір про освіту» підкреслюється трансформаційний потенціал освіти дорослих та необхідність переосмислення її цілей, що виходять за межі суто економічних міркувань, шляхом встановлення синергетичних зв'язків з іншими секторами: «Навчання та освіта дорослих через покоління повинні виглядати цілковито по іншому. У міру змін нашої економіки та суспільства освіта дорослих повинна вийти далеко за рамки навчання впродовж життя для цілей ринку праці. Можливості для зміни кар'єри та перекваліфікації повинні бути пов'язані з широкою реформою усіх систем освіти, в якій особлива увага приділяється створенню безлічі гнучких шляхів. Подібно освіті в інших областях, вона не повинна бути реактивною чи адаптивною (незалежно від того, чи це зміни на ринках праці, технології чи довкілля), освіта дорослих повинна бути переосмислена навколо навчання, яке дійсно перетворює» [14, с. 114–115].

Також в доповіді наголошується на необхідності розглядати освіту дорослих, яка бере на себе відповідальність за формування справедливого, мирного та стійкого світу: «Освіта і навчання дорослих відіграють декілька ролей. Це допомагає людям знайти вихід з ряду проблем та підвищує компетентність і свободу дій. Це дозволяє людям брати на себе більше відповідальності за своє майбутнє. Крім того, вони допомагають дорослим розуміти та критично сприймати парадигми, що змінюються й співвідношення сил та здійснювати кроки до формування справедливого та стійкого світу. Орієнтація на майбутнє повинна визначати освіту дорослих, як освіту, що пов'язана з життям. Дорослі несуть відповідальність за світ, в якому живуть, а також за світ майбутнього. Відповідальність за майбутнє не можна просто передати наступним поколінням. Необхідна спільна етика солідарності поколінь» [14, с. 115].

Визнаючи важливість зазначених рішень Міжнародна рада з питань освіти дорослих (ICAE) закликає до зміцнення інституціональних структур (таких як громадські навчальні центри для проведення освіти дорослих) та забезпечення ролі педагогічного персоналу освіти дорослих; покращення професійної освіти, подальшого навчання, нарощування потенціалу та умов праці педагогічного персоналу освіти дорослих; розробки відповідного змісту навчальних програм та способів навчання, що підходять для дорослих учнів на основі результатів наукових досліджень [10, с. 13].

Виклики, які постають перед сучасною освітою, неможливо подолати, не виходячи за межі старих освітніх моделей, без освоєння і впровадження інноваційних форм освіти.

В. Базелюк серед ключових викликів відзначає глобалізацію, запит суспільства на індивідуалізацію і безперервність освіти, якісне підвищення технологічності та ефективності роботи освітніх установ у світі.

У цьому ряду на першому місці знаходяться, звичайно, процеси глобалізації, які охоплюють і систему освіти, що призводить, перш за все, до посилення конкуренції між надавачами освітніх послуг як всередині країни, так і на світовому ринку освітніх послуг.

Ще одним викликом вітчизняній системі вищої освіти на думку науковця є чимраз більший запит суспільства й економіки на безперервність та індивідуалізацію освіти, під якими розуміється розвиток різноманітних інструментів, що забезпечують можливість включення в процес безперервної освіти різних груп населення протягом тривалого періоду їх життя при одночасному врахуванні потреб конкретних споживачів освітніх послуг, що вимагає диверсифікації й модульної організації освітніх програм [1, с. 61–62]. Існують також виклики, пов'язані з розвитком неперервної професійної освіти. Нині частка населення, зайнятого в програмах підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки, становить приблизно п'яту частину, що, очевидно, є недостатнім. Спостерігається нестача фахівців, що достатньою

мірою володіють технічними, управлінськими, економічними компетентностями, а також компетентностями, пов'язаними із володінням сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Таким чином, однією з вимог часу стає корпоративне навчання [1, с. 62].

Важливим викликом українській системі освіти дорослих є якісне підвищення технологічності та ефективного функціонування, що виражається в істотній оптимізації наявних освітніх процесів і системи управління, підвищенні прозорості діяльності, впровадженні нових освітніх і управлінських технологій, якісному підвищенні їх ефективності.

Реальні успіхи дорослих говорять про те, що освіта є соціальною технологією зміни мислення, спілкування, дії, яка сприяє самовизначенню людини в мінливому світі і поліпшенню її індивідуальних якостей, розширює шанси застосування дорослими своїх здібностей, знань і умінь на ринку праці, стимулює освіту, творчість і підприємливість. Освіта не дає дорослим людям просто пасивно адаптуватися до соціально-економічних змін, а активізує їхню особисту перетворювальну діяльність [1, с. 62].

Розділяємо погляди В. Базелюка що підсумковим результатом навчання є залучення дорослих до соціального проектування. Активна участь людей в соціальних проєктах – доказ того, що саме освіта дорослих дозволяє їм успішно розв'язувати життєві проблеми, навчає людей вмінням працювати з проблемою: усвідомити, запобігти, вирішити.

У майбутньому ключовими організаторами освіти дорослих стануть такі навчальні заклади, в яких будуть одночасно реалізовуватися такі типи процесів: розробка освітніх технологій, що забезпечують інтеграцію проєктних і дослідницьких завдань в освітній процес; розробка проєктів, пов'язаних із розвитком різних технологій; використання інтерактивних і тренінгових форм навчання; проведення досліджень фундаментального та прикладного характеру. Ефективне впровадження перерахованих процесів при розробці та реалізації освітніх програм забезпечуватиме їх попит на ринку

освітніх послуг та конкурентоспроможність надавачів освітніх послуг у сфері освіти дорослих [1, с. 66–67].

До глобальних передумов подальшого розвитку освіти дорослих можна віднести: збільшення тривалості життя, що своєю чергою, створюватиме попит на освіту впродовж життя в різноманітних умовах та форматах; удосконалення виробничих технологій та автоматизація, що суттєво змінюватимуть вимоги до умінь та навичок, які будуть потрібні працівникам та впливатимуть на їхнє кар'єрне зростання; урізноманітнення національного складу населення держав, що викликане посиленням міграційних процесів; відтермінування формального навчання багатьма молодими людьми через брак коштів на оплату, зниження якості навчання та переведення на дистанційні форми навчання; зростання числа біженців, переміщених осіб в результаті збройних конфліктів актуалізуватиме потребу навчання дорослих в умовах надзвичайних ситуацій та в перенавчанні; сприяння освіти дорослих розширенню обізнаності громадян проблематикою змін клімату та розширенню стійкості природного середовища шляхом поглиблення знань щодо стратегій пом'якшення негативних наслідків діяльності людства та адаптації до нових умов; послаблення громадської підтримки демократичних інституцій (Freedom House, 2022) [8; 9], спонукає до посилення громадянського виховання та виховання глобальної громадянськості серед здобувачів освіти усіх вікових груп.

Щодо України, то на думку Л. Лук'янової сьогодні для нашої держави актуальною і реально можливою є реалізація освітньої моделі «освіта протягом життя», що вимагає від держави підтримки та розвитку підсистем цієї моделі: неформальної та інформальної освіти, онлайн-освіти, змішаних моделей навчання. Навчання протягом життя на національному рівні повинне бути визначене як повноправне освітнє поле з відповідною увагою до контролю та перевірки якості із забезпеченням визнання різноманітних форм освіти, а провідними передумовами розвитку освіти дорослих в Україні

виступають: - кардинальні зміни в усіх сферах життя – головний елемент сучасності; - високий рівень конкуренції систем освіти; - дисбаланс попиту та пропозиції на ринку праці; - інтенсивне постаріння населення держави; - посилення міграційних процесів [5, с. 95].

Важливим є спроможність освіти дорослих усувати суперечності між:

- орієнтацією освіти на засвоєння якомога більшого обсягу знань і стрімким збільшенням інформації;
- освітою, розрахованою на відносну стабільність ситуації і соціальним устроєм, що швидко змінюється та ускладнюється;
- установку на професіоналізацію і вузьку спеціалізацію і потребою цілісного, системного бачення світу;
- культурно-національною специфікою освіти і потребою сучасного технологічного розвитку єдиних стандартів освіти;
- інтенсивно змінюваними умовами життя і недостатньою здатністю дорослого успішно адаптуватися до нової соціальної, економічної та культурної ситуації;
- об'єктивним підвищенням ролі освіти дорослих, її впливом на соціально-економічні процеси і відсутністю юридичного, фінансового й науково-методичного забезпечення [5, с. 89].

Освіта та навчання протягом усього життя сьогодні виступають рушійними силами широких соціальних, політичних, економічних, екологічних перетворень. Безпрецедентним є прийняття як офіційного пріоритету міжнародного розвитку «забезпечення всеосяжної та справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж життя для всіх» (ООН, 2015, ЦСР 4) [12].

Глобальний порядок денний у сфері освіти на період після 2015 року серед Цілей сталого розвитку (ЦСР), які ще називають «Глобальними цілями» виокремлює більш конкретні формулювання потреб в освіті дорослих у вигляді окремих завдань (ЦСР 4): ціль 4.3. ЦСР спрямована на забезпечення

рівного доступу до недорогої і якісної професійно-технічної та вищої освіти, в тому числі університетської освіти; ціль 4.4. ЦСР зосереджена на суттєвому збільшенні молодих та дорослих людей, що володіють потрібними навичками, в тому числі професійно-технічними навичками, для працевлаштування, отримання достойної роботи й підприємництва; ціль 4.5. ЦСР наголошує на ліквідації будь-якої дискримінації та нерівності в усіх формах освіти; ціль 4.6. ЦСР спрямована на навчання грамоті й рахуванню молоді та дорослих, а ціль 4.7. ЦСР зосереджена на знаннях та навичках, які необхідні для стійкого розвитку, за допомогою освіти в інтересах стійкого розвитку й глобальної громадянськості [15].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, узагальнюючи розглянуті матеріали виокремимо ключові виклики та важливі передумови подальшого розвитку освіти дорослих, як суттєвого компонента системи освіти.

До ключових викликів розвитку освіти дорослих можна віднести:

- процеси глобалізації, які охоплюють і систему освіти дорослих, що призводить, перш за все, до посилення конкуренції між надавачами освітніх послуг як на національному, так і на глобальному ринку освітніх послуг;
- безперервність та індивідуалізацію освіти, під якими розуміється розвиток різноманітних інструментів, що забезпечують можливість включення в процес безперервної освіти різних груп населення протягом тривалого періоду їх життя при одночасному врахуванні потреб конкретних споживачів освітніх послуг, що вимагає диверсифікації й модульної організації освітнього процесу;
- якісне підвищення технологічності та ефективного функціонування системи освіти дорослих.
- Передумовами подальшого розвитку освіти дорослих, як суттєвого компонента системи освіти виступають:
- покращення професійної освіти, подальшого навчання, нарощування

потенціалу та умов праці педагогічного персоналу освіти дорослих;

- розробки відповідного змісту освітніх програм та способів навчання, що підходять для дорослих учнів на основі результатів наукових досліджень;
- зростання попиту на освіту впродовж життя в різноманітних умовах та форматах через збільшення тривалості життя населення;
- удосконалення виробничих технологій та автоматизація, що суттєво змінюватимуть вимоги до умінь та навичок, які будуть потрібні працівникам та впливатимуть на їхнє кар'єрне зростання;
- урізноманітнення національного складу населення держав, що викликане посиленням міграційних процесів;
- зростання числа біженців, переміщених осіб в результаті збройних конфліктів актуалізуватиме потребу навчання дорослих в умовах надзвичайних ситуацій та в перенавчанні;
- поглиблення знань щодо стратегій пом'якшення негативних наслідків діяльності людства та адаптації до нових умов існування;
- посилення громадянського виховання та виховання глобальної громадянськості серед здобувачів освіти усіх вікових груп;
- підтримка та розвиток підсистем моделі «освіта протягом життя»: неформальної та інформальної освіти, онлайн-освіти, змішаних моделей навчання.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень у сфері освіти дорослих ми бачимо розгляд тенденцій та рекомендацій щодо професіоналізації педагогічного персоналу освіти дорослих як запоруки подальшого розвою цього важливого складника освіти в Україні з урахуванням необхідності відновлення держави після кривавої агресії росії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базелюк В. Виклики та перспективи освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: колективна монографія* / За ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2017. 248 с.

2. Згуровський М. Шлях до інформаційного суспільства – від Женеви до Тунісу. *Дзеркало тижня*. №34 (562), 2-9 вересня 2005. С. 4.
3. Кремень В. Г. Світ знання: людина, наука, освіта. К.: Знання України, 2016. 87 с. С. 5.
4. Лук'янова Л. Б. Концепція розвитку освіти дорослих в Україні. 2-ге вид. Київ: ТОВ «ДКС-Центр», 2016. 25 с.
5. Лук'янова Л. Б. Освіта дорослих: сучасні стратегії і практики в Україні та зарубіжжі: монографія. Київ: ТОВ «Юрка Любченка». 2020. 340 с.
6. Лук'янова Л. Б. Розвиток освіти дорослих: сучасні реалії, тенденції і перспективи. Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / колектив авторів; за ред. Кременя В. Г., Ничкало Н. Г.; укл. Аніщенко О. В., Лук'янова Л. Б. К.: Знання України, 2018. 616 с.
7. Самодумська О. Л. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх науково-педагогічних працівників до навчання дорослих в умовах неформальної освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя, 2020. 687 с.
8. Freedom House (2022). Democracies in decline [dedicated webpage]. Washington, DC: Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/issues/democracies-decline>
9. Freedom House (2022). Nations in transit 2021: The antidemocratic turn. Washington, DC: Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2021/antidemocratic-turn>
10. ICAE (2020). Adult Learning and Education (ALE) – because the future cannot wait. Contribution of the International Council for Adult Education (ICAE) to UNESCO's Futures of Education initiative. Belgrade: ICAE. URL: <https://en.unesco.org/futuresofeducation/sites/default/files/2020-10/ICAE%20-%20Futures%20of%20ALE%20FINAL.pdf>
11. UN (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September. New York: United Nations. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
12. UNDP. Department of Economic and Social Affairs Population Division World Population Prospects the 2015 Revision. URL: http://esa.un.org/unpd/wpp/publications/les/key_findings_wpp_2015.pdf
13. UNESCO (2015). Rethinking education: Towards a global common good? Paris: UNESCO. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555e.pdf>
14. UNESCO (2021). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris: UNESCO. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707.locale=en>
15. WEF (2016). Education 2030 Incheon Declaration and Framework for Action. Paris: UNESCO. URL: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/education-2030-incheon->

framework-for-action-implementation-of-sdg4-2016-en_2.pdf

Стаття надійшла до редакції 01.11.2022

Igor RADOMSKI. Challenges and Important Requirements for the Further Development of Adult Education.

In Ukraine today, the development of adult education is a priority task that requires the awareness of society, the support of the state and the active activity of all interested subjects of adult education, taking into account the experience of the leading countries of the world.

The purpose of the article is to investigate the challenges facing modern adult education and consider the prerequisites for the further development of adult education both at the global and national levels.

Today, the educational space is dealing with global systemic issues caused by the effects of climate change; wars, armed conflicts; deterioration of the environment; the deepening of socio-economic gaps between states; weakening of democratic institutions and processes; active technological changes; migration movements and demographic trends. In view of this, the role of education, including adult education, is growing.

Key challenges include: globalization; society's demand for individualization and continuity of education; qualitative improvement of technological and operational efficiency of educational institutions.

Global prerequisites for the further development of adult education include: increased life expectancy; improvement of production technologies and automation; diversification of the national population of the states; postponement of formal education by many young people; the increase in the number of refugees as a result of armed conflicts; deepening knowledge about strategies for mitigating the negative consequences of human activity and adaptation to new conditions; strengthening civic education among students of all age groups.

We see the consideration of trends and recommendations for the further development of adult education in Ukraine, taking into account the need to restore the state after Russia's bloody aggression, as promising directions for further scientific research.

Keywords: *Lifelong education, adult education, challenges to adult education, prerequisites for the further development of adult education.*

REFERENCES

1. Bazeliuk V. (2017). Vyklyky ta perspektyvy osvity doroslykh v Ukraini [Challenges and prospects of adult education in Ukraine]. In *Osvita doroslykh u perspektyvi zmin: innovatsii, tekhnolohii, prohnozy: kolektyvna monohrafiia* [Adult education in the perspective of changes: innovations, technologies, forecasts: a collective monograph] (pp. 58-68) /Za red. A. Vasyliuk, A. Stohovskoho. – Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M.M. [in Ukrainian].

2. Zghurovskiy M. (2005, September 2-9). Shliakh do informatsiinoho suspilstva – vid Zhenevy do Tunisu [The path to the information society - from Geneva to Tunisia]. *Dzerkalo tyzhnia*, (34 (562)). URL: https://zn.ua/ukr/EDUCATION/shlyah_do_informatsiynogo_suspilstva__vid_zhen_evi_do_tunisu.html [in Ukrainian].
3. Kremen V. H. (2016). Svit znannia: liudyna, nauka, osvita [The world of knowledge: man, science, education]. *Znannia Ukrainy*, 87 [1], 5 [in Ukrainian].
4. Lukianova L. B. (2016). Kontsepsiia rozvytku osvity doroslykh v Ukraini [Concept of development of adult education in Ukraine]. 2-he vyd. Kyiv: TOV «DKS-Tsentr» [in Ukrainian].
5. Lukianova L. B. (2020). Osvita doroslykh: suchasni stratehii i praktyky v Ukraini ta zarubizhzhii [Adult education: modern strategies and practices in Ukraine and abroad]. Kyiv: TOV «Iurka Liubchenka» [in Ukrainian].
6. Lukianova L. B. (2018) Rozvytok osvity doroslykh: suchasni realii, tendentsii i perspektyvy [Development of adult education: modern realities, trends and prospects]. In *Kontseptualni zasady rozvytku osvity doroslykh: svitovy dosvid, ukraïnski realii i perspektyvy: zbirnyk naukovykh statei* [Conceptual principles of the development of adult education: world experience, Ukrainian realities and perspectives: a collection of scientific articles] (pp. 21-31) / [kolektyv avtoriv]; za red. Kremenia V.H., Nychkalo N.H.; ukl. Anishchenko O.V., Lukianova L.B. K.: *Znannia Ukrainy*, [in Ukrainian].
7. Samodumska O. L. (2020). Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv do navchannia doroslykh v umovakh neformalnoi osvity [Theoretical and methodical principles of training future scientific and pedagogical workers for teaching adults in the conditions of non-formal education] (Doctor's thesis). Classical private university. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
8. Freedom House (2022). Democracies in decline [dedicated webpage]. Washington, DC: Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/issues/democracies-decline> [in English].
9. Freedom House (2022). Nations in transit 2021: The antidemocratic turn. Washington, DC: Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2021/antidemocratic-turn> [in English].
10. ICAE (2020). Adult Learning and Education (ALE) – because the future cannot wait. Contribution of the International Council for Adult Education (ICAE) to UNESCO's Futures of Education initiative. Belgrade: ICAE. URL: <https://en.unesco.org/futuresofeducation/sites/default/files/2020-10/ICAE%20-%20Futures%20of%20ALE%20FINAL.pdf> [in English].
11. UN (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September. New York: United Nations. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda> [in English].
12. UNDP. Department of Economic and Social Affairs Population Division World Population Prospects the 2015 Revision. – URL:

http://esa.un.org/unpd/wpp/publications/les/key_findings_wpp_2015.pdf [in English].

13. UNESCO (2015). Rethinking education: Towards a global common good? Paris: UNESCO. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555e.pdf> [in English].

14. UNESCO (2021). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris: UNESCO. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707.locale=en> [in English].

15. WEF (2016). Education 2030 Incheon Declaration and Framework for Action. Paris: UNESCO. URL: http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/education-2030-incheon-framework-for-action-implementation-of-sdg4-2016-en_2.pdf. [in English].